

Извештај о скринингу

Србија

Поглавље 15 – Енергетика

Датум одржавања састанака скрининга:

Експланаторни састанак: 29 – 30. април 2014. године

Билатерални састанак: 11 – 12. јун 2014. године

I. САДРЖАЈ ПОГЛАВЉА

Циљеви енергетске политике ЕУ су конкурентност, безбедност снабдевања и одрживост. Правне тековине о енергетици састоје се од правила и политика које се првенствено тичу конкуренције и државне помоћи, укључујући и сектор угља, услова за једнак приступ ресурсима за потребе тражења, истраживања и производње у сектору угљоводоника, унутрашњег енергетског тржишта (отварања тржишта за електричну енергију и гас), нуклеарне енергије и нуклеарне сигурности и заштите од зрачења, као и промовисања обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности. У погледу међународних споразума, поглавље садржи Уговор о енергетској повељи и повезане инструменте.

У погледу **сигурности снабдевања**, правним тековинама се од држава чланица тражи да држе залихе нафте у висини 90 дана просечног дневног нето увоза или 61 дан просечне дневне потрошње, у зависности која од ових количина је већа, као и да редовно извештавају Комисију о производњи и увозу нафте, трошковима снабдевања и ценама горива. Потребно је успоставити орган за управљање кризним ситуацијама.

Када је реч о природном гасу, државе чланице и гасне компаније морају да буду спремне за прекид снабдевања усвајањем јасних и делотворних планова заштите од удеса који у потпуности обухватају европску димензију сваког значајног прекида. Државе чланице су дужне да обезбеде да у случају прекида на појединачној највећој инфраструктури буду у могућности за задовоље укупну потражњу за гасом током дана са изузетно високом потражњом. Обрнути проток треба да буде успостављен на свим прекограничним интерконекцијама између држава ЕУ. Државе чланице такође морају да дефинишу опште, транспарентне и недискриминаторске политике о безбедности снабдевања електричном енергијом, усклађене са захтевима конкурентског јединственог тржишта за електричну енергију.

Правила ЕУ која имају за циљ комплетирање **унутрашњег енергетског тржишта** заснивају се на правилима ЕУ о конкуренцији и државној помоћи. Државе чланице дужне су да обезбеде отворена и конкурентна тржишта електричне енергије и гаса, уз поштовање принципа транспарентности, недискриминације, приступа за трећа лица, прекограничног преноса, сигурности снабдевања и одрживости. Оператори система за пренос и дистрибуцију морају бити раздвојени. Универзални систем снабдевања електричном енергијом мора да буде загарантован, а угроженим корисницима се мора обезбедити одговарајућа заштита. Потребно је успоставити независни регулаторни орган, који би био одговоран за ефикасно функционисање тржишта. Независни оператор преносног система (ОПС) има подједнако кључну улогу за функционисање унутрашњих тржишта електричне енергије и гаса.

Подстицање **обновљиве енергије и енергетске ефикасности** чини део агенде Европа 2020. Циљ ЕУ за обновљиву енергију је да до 2020. године удео енергије произведене из обновљивих извора буде 20% у финалној потрошњи енергије. Морају се увести делотворне мере како би се остало на путањи која је дефинисана Националним акционим плановима за обновљиву енергију. До истог датума, потребно је остварити смањење годишње потрошње примарне енергије за 20%. Правне тековине које се тичу енергетске ефикасности захтевају мере које имају за циљ повећање ефикасности на свим нивоима енергетског ланца: производњи, трансформацији, дистрибуцији и потрошњи. Мере су првенствено усмерене на секторе грађевинарства и енергетске услуге, где је потенцијал за уштеду највећи. Остале мере укључују увођење паметних мерача и јасније обележавање производа. Потребно је установити извршни орган, нарочито за обележавање и минималне стандарде ефикасности.

Када је реч о употреби **нуклеарне енергије**, државе чланице морају да успоставе национални нормативни, регулаторни и организациони оквир за нуклеарну сигурност постројења, што укључује и надлежни и независни регулаторни орган, као и оквир за нуклеарну сигурност. Државе чланице су такође одговорне за управљање ислуженим горивом и радиоактивним отпадом, те морају да развију одговарајући оквир у те сврхе. Европски савет упорно наглашава значај високог нивоа **нуклеарне сигурности** у државама кандидатима. Државе чланице дужне су да обезбеде заштиту запослених и становништва од ризика који потичу од јонизујућег зрачења, кроз поштовање правних тековина ЕУ о **заштити од зрачења**, које обухватају одобравање и извештавање о праксама и оперативној заштити запослених и становништва у нормалним околностима, строге контроле радиоактивних извора, надзор над испорукама радиоактивног отпада, надзирање животне средине, контролу контаминације прехранбених производа и одговарајући оквир за спремност на ванредне ситуације. Што се тиче **снабдевања нуклеарним материјалом**, Агенција за набавке Еуратом има искључиво право да закључује уговоре за снабдевање нуклеарним материјалом. Предузећа такође морају да располажу релевантним капацитетима за вођење евиденције и контролу нуклеарног материјала (**нуклеарна заштита**).

II. УСКЛАЂЕНОСТ ДРЖАВЕ И КАПАЦИТЕТ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ

У овом делу даје се сажет приказ информација које је дала Србија и садржаја разговора на скринингу. Србија је истакла да може да прихвати правне тековине које се тичу енергетике и да не очекује никакве потешкоће у спровођењу правних тековина до приступања.

Србија је изјавила да је упозната са основним деловима правних тековина ЕУ које је, у великој мери, већ уградила у национални законодавни оквир, што произилази из чланства Србије у Енергетској заједници.

Србија није дала назнаке о областима за које би могла да захтева додатну помоћ током преговора.

На крају, треба напоменути да се нуклеарна енергија не производи и не користи у Србији.

II.a. Карактеристике енергетског система у Србији

Енергетска стратегија Србије (до 2025. године, са пројекцијама до 2030.) усвојена је јануара 2014. године. Заснива се на енергетским ресурсима Србије (и на томе како унапредити мешавину енергетских извора у Србији која се тренутно заснива на фосилним горивима и обновљивој енергији), као и на обавезама Србије по Уговору о оснивању Енергетске заједнице. Енергетска ефикасност се сматра новим извором енергије. Стратегија такође узима у обзир сигурност снабдевања и еколошке аспекте, а њени најважнији приоритети су развој енергетског тржишта, сигурност снабдевања и одрживи развој.

У складу са Законом о енергетици из 2011. године, најважнији стратешки документи су: енергетска стратегија, програм за спровођење енергетске стратегије и енергетски биланс. Стратегију прати програм (за следећих 6 година), а сваке године се објављује енергетски биланс. Два пројекта која финансира ЕУ у оквиру Инструмента за претприступну помоћ (ИПА 2010 и ИПА 2012) имају за циљ да поправе енергетску статистику Србије. Ове статистичке податке прикупља Републички завод за статистику, установа одговорна за Уредбу за спровођење (ЕЗ) број 1099/2008 Европског парламента и Савета од 22. октобра 2008. године о енергетској статистици (са накнадним изменама и допунама).

Стварни и потенцијални извори енергије у Србији укључују фосилна, конвенционална и неконвенционална горива и обновљиве изворе енергије. Резерве нафте и гаса су симболичне и чине мање од 1% геолошких резерви, док преосталих 99% резерви енергената чине различите врсте угља, са највећим уделом лигнита, преко 95%, у доказаним резервама. Обновљиви извори енергије, осим хидроенергије, су у раној фази развоја. Процењени укупни потенцијал обновљивих извора енергије (који су технички доступни у Србији) износи 5,65 милиона тона еквивалената нафте (toe) годишње. Од овог потенцијала, око 1,054 милиона тона еквивалената нафте у биомаси и 909.000 toe у хидроенергији се већ користи. Биомаса има значајан енергетски потенцијал у Републици Србији, са процењених 3,405 милиона тона еквивалената нафте или 60% укупних обновљивих извора енергије.

Енергетски систем у Србији састоји се од сектора електричне енергије, сектора топлотне енергије, сектора за угаљ, нафту и гас, те сектора обновљиве енергије. Највећи домаћи извор енергије у Србији је угаљ, који се експлоатише у површинским, подземним и подводним рудницима. У површинском копу Колубара произведено је нешто мање од 30 милиона тона током 2012. године, док је у Костолцу произведено додатних 7,9 милиона тона. 92% овог (нискоквалитетног) угља првенствено се користи за производњу електричне и топлотне енергије, док остало користе крајњи корисници. У подводном руднику у Ковину произведено је 137.000 тона током 2012. године. Резерве мрког угља и лигнита у Србији треба да задовоље потражњу до краја века.

Домаћа производња нафте покрива 53% укупних потреба. 70% укупне потражње се рафинише у рафинеријама у Панчеву и Новом Саду. Такође постоји и малопродајна мрежа коју чини 1.441 малопродајних објеката. 25% укупне потражње за гасом покрива компанија НИС а.д. (Нафтна индустрија Србије) из домаће производње. Остатак се увози из Русије преко Мађарске. Постоји подземно складиште у Банатском Двору капацитета 450 милиона m³.

Укупан инсталирани капацитет Србије за производњу електричне енергије износи 7.204 MW (у топлотној енергији, хидроенергији и комбинованој топлотној и електричној енергији), за бруто производњу 36.799 GWh. Удео топлотне енергије у производњи електричне енергије износио је 71%, удео хидроенергије био је 27%, док се остатак приписује комбинованој топлотној и електричној енергији. Постоји 57 постројења за даљинско грејање за градове (са инсталираним капацитетом од 6.587 MW), и додатних 6.300 MW за индустријске кориснике. Домаћа производња електричне енергије је скоро довољна да задовољи домаћу тражњу.

Производња обновљиве енергије у Србији обухвата биомасу, хидроенергију, и у мањој мери геотермалну и соларну енергију, енергију ветра и биогаз. Током 2012. године, обновљива енергија учествовала је са 17% у примарној енергији, при чему је највећи удео имала биомаса. Од укупног потенцијала, постоји простор за даљи развој биомасе, посебно пољопривредне биомасе, док вода и ветар такође нуде могућност за даљи раст.

Током 2012. године, бруто домаћа потрошња износила је 14,631 милиона тона еквивалената нафте, што представља смањење у поређењу са високим 16 (током 2011. и 2010. године). Производња је током 2012. године такође смањена, на нешто више од 10,7 милиона тона еквивалената нафте. Остатак се покрива из увоза. Нето зависност од увоза износи 28,22%. Током 2012. године, 68% домаће производње потицало је из угља, а 11% из нафте. Потрошња финалне енергије износила је 8,927 милиона тона еквивалената нафте. Разлагањем финалне енергије, добија се да су 38% потрошила домаћинства, 21% транспорт, а 28% индустрија. Производња енергије била је

одговорна за 78% гасова са ефектом стаклене баште током 1990. године (година која служи као полазна линија).

Влада је увела одређене промене у организацији сектора: рударство и енергетика су сада под окриљем Министарства рударства и енергетике, док је за заштиту животне средине одговорно Министарство пољопривреде и заштите животне средине.

Србија се спровела низ правних реформи на основу чланства у Енергетској заједници. Стога, транспоновала је већи део Другог пакета прописа о унутрашњем тржишту (али не и Трећи пакет). Нови Закон о енергетици (којим би се транспоновало Трећи енергетски пакет) је у припреми. У марту 2013. године усвојен је Закон о ефикасном коришћењу енергије, праћен секундарним законодавством. Применом политике о активној енергетској ефикасности, процењено је да би Србија могла да уштеди 9% до 2020. године. Стратегија се такође бави унапређењем производње обновљиве енергије, али и јачањем мрежа за пренос и дистрибуцију. Србија планира да произведе 600 MW енергије из ветра до 2030. године, чиме ће се смањити увоз енергије.

Закон Савезне Републике Југославије из 1995. године, којим се забрањује изградња нуклеарних електрана, постројења за производњу нуклеарног горива и постројења за прераду ислуженог нуклеарног горива за нуклеарне електране још увек је на снази. Забрана се не односи на истраживање и научне активности. Једини оператор нуклеарне енергије у Србији је Јавно предузеће Нуклеарни објекти Србије, основано 2009. године. Ово друштво контролише два истраживачка реактора (у Винчи), објекте за складиштење радиоактивног отпада и стари рудник уранијума.

II.b. Угљоводоници

Србија је изјавила да је Закон о енергетици из 2011. године, у циљу спровођења правних тековина о угљоводоникима¹, допуњен Законом о цевоводном транспорту гасовитих и течних угљоводоника и дистрибуцији гасовитих угљоводоника из 2009. године, Законом о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености из 2009. године, те Законом о рударству и геолошким истраживањима из 2011. године. На основу ових закона, издато је више правилника. Други закони (Закон о трговини, Закон о заштити потрошача, Закон о акцизама, Закон о порезу на додату вредност) имају индиректан утицај. Релевантне институције су Министарство рударства и енергетике, Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС), те енергетска предузећа (НИС, ЈП Транснафта за цевоводе; малопродаје, привредна друштва за трговину и складиштење).

Србија је потврдила да су Уредба Савета (ЕЗ) бр. 2964/95 и Одлука Савета 1999/280/ЕЗ делимично имплементирани у национално законодавство кроз Закон о енергетици и Правилник о роковима, садржају и начину достављања података о куповини и продаји сирове нафте, нафтних деривата, биогорива и компримованог природног гаса (Службени гласник РС бр. 22/13). Србија сматра да ће морати да измени Правилник о роковима, садржају и начину достављања података о куповини и продаји сирове нафте, нафтних деривата, биогорива и компримованог природног гаса како би се постигла потпуна усклађеност са Уредбом Савета бр. 2964/95 и Одлуком Савета 1999/280/ЕЗ.

¹ Уредба Савета бр. 2964/95 којом се уводи регистрација за увоз сирове нафте и испоруке на територији Заједнице,

Одлука Савета бр. 1999/280/ЕЗ о процедури Заједнице за информисање и консултовање о трошковима набавке сирове нафте и потрошачким ценама нафтних деривата.

Када је реч о **дозволама** (Директива 94/22 од 30. маја 1994. године о условима за одобравање и коришћење дозвола за тражење, истраживање и производњу угљоводоника, и Директива 2013/30 од 12. јуна 2013. године о безбедности нафтних и гасних инсталација на води), Устав Србије предвиђа да су природни ресурси добра од општег значаја и да се могу користити под условима и на начин предвиђен Законом о јавној својини, који предвиђа да су минерални ресурси, подземне воде, геотермални и други геолошки ресурси и минералне резерве у власништву Републике Србије.

Србија се бави активностима геолошког истраживања за потребе производње и рафинирања нафте и природног и течног гаса. Закон о рударству и геолошким истраживањима предвиђа да се истраживање и експлоатација минералних и других геолошких ресурса заснива на одобрењу Министарства рударства и енергетике (са посебним режимом за Аутономну Покрајину Војводину) које се издаје на захтев комерцијалног субјекта, тј. другог правног лица и предузетника. Након приступања Србије ЕУ, сва одобрења за истраживање угљоводоника издаваће се комерцијалним субјектима изабраним по основу поступка јавне набавке, коју иницира Министарство (или надлежни орган аутономне покрајине, ако се сировина налази на територији аутономне покрајине).

Србија сматра да ће бити потребно додатно законодавство како би се законодавни оквир у потпуности ускладио са Директивом 94/22/ЕЗ и Директивом 2013/30/ЕУ, нарочито у погледу услова за одобравање и коришћење одобрења за тражење, истраживање и производњу угљоводоника.

Када је реч о **обавезним залихама нафте** (Директива Савета 2009/119/ЕЗ од 14. септембра 2009. године о утврђивању обавезе држава чланица о одржавању минималних резерви сирове нафте и/или деривата нафте), Закон о робним резервама усвојен је у новембру 2013. године. Овим законом је уведен концепт успостављања и управљања обавезним залихама нафте од стране владиног тела. Министарство рударства и енергетике је централни орган у складу са Директивом 119/2009/ЕС. Према овом концепту, утврђивање, управљање и финансирање обавезних залиха нафте треба да се обезбеди коришћењем средстава наплаћених у виду таксе која је укључена у цену нафтних деривата коју плаћају увозници и произвођачи нафтних деривата.

Републичка дирекција за робне резерве одговорна је за јавне набавке нафте и нафтних деривата, складиштење, дефинисање додатних захтева за складиштење обавезних залиха нафте за енергетске субјекте, јавне набавке складишних капацитета, управљање преузимањем, изградњом нових и реконструкцијом постојећих складишних капацитета и извештавање Министарства. Влада ће усвојити програм мера, који ће, у случају угрожене сигурности снабдевања енергијом и извора енергије омогућити брзо, ефикасно и транспарентно пуштање залиха на тржиште Републике Србије.

Србија тренутно располаже складишним капацитетом од 180.000 m³, али (према прорачунима административног сектора који се заснивају на подацима из 2013. године) потребан је складишни капацитет од приближно 500.000 m³. Према обавезама које је Србија преузела по основу чланства у Енергетској заједници, Србија би требала да постигне пуну усклађеност са својим обавезама из чланства (90 дана просечног дневног нето увоза или 61 дан просечне дневне потрошње, у зависности која од ових количина је већа) најкасније до 31. децембра 2022. године. Међутим, тренутни ниво залиха нафте у Србији, према методологији која је садржана у Директиви Савета 2009/119, је занемарљив.

Србија није чланица Међународне агенције за енергију.

П.с. Унутрашње енергетско тржиште

И за електричну енергију и за гас, две надлежне институције су Министарство рударства и енергетике, као орган за креирање политике, и Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС).

Агенција за енергетику Републике Србије (АЕРС) основана је 2004. године и почела са радом крајем 2005. године. Њене надлежности су проширене 2011. године (у складу са Другим и, у одређеној мери, Трећим пакетом). АЕРС је правно одвојен и функционално независан од других јавних и приватних субјеката. Њене одлуке морају бити образложене и оправдане, а могу и да подлежу судском преиспитивању. Ове одлуке су објављене у Службеном гласнику.

АЕРС има своје изворе финансирања, независне од државног буџета (као што су накнаде за коришћење система или накнаде за лиценце). Ова Агенција тренутно запошљава 32 особе (не рачунајући 5 чланова Савета). Међутим, спровођење Трећег пакета захтева додатно особље, према проценама Србије додатних 20 запослених до 2017. године, као и надоградњу информационог система. Србија је признала да је имала потешкоћа са регрутовањем стручног особља, јер су јој конкуренција други учесници на тржишту.

Мандат чланова Савета АЕРС-а траје 5 година и може се обновити једном. Мандати су сукцесивни. Чланови Савета могу бити разрешени током мандата искључиво у случајевима које предвиђа Закон. Најважније дужности укључују утврђивање тарифа (и методологија) за коришћење мреже; раздвајање, (одређивање начина, процедура и рокова за нормативно вођење књига, надгледање рачуноводственог раздвајања и одобравање програма усклађености). АЕРС такође одобрава правила за тржиште електричне енергије, кодексе за мреже за пренос и дистрибуцију, правила за расподелу капацитета. Када је реч о обавезама јавних услуга и заштити потрошача, АЕРС усваја правила о промени добављача, методологије за цене и тарифе за потрошаче који имају користи од универзалних услуга.

У погледу **унутрашњег енергетског тржишта електричне енергије**², Србија сматра да су Закон о енергетици из 2011. године и пратеће секундарно законодавство у великој мери усклађени са одредбама Директиве бр. 2003/54/ЕЗ (тј. Другим енергетским пакетом). Међутим, Србија је такође изјавила да су кључне одредбе Трећег пакета о унутрашњем енергетском тржишту електричне енергије тек делимично транспоноване и спроведене.

ОПС Србије, као и организатор тржишта, је ЕМС (ЈП Електромрежа Србије) друштво које је одговорно за организовање и управљање равнотежом на тржишту и расподелом прекограничних капацитета. Електропривреда Србије (ЕПС) је јавно предузеће одговорно за производњу, дистрибуцију електричне енергије, а такође је и јавни снабдевач електричном енергијом и привремени помоћни снабдевач. ЕМС и ЕПС су

² Ово обухвата следеће текстове ЕУ:

- Директива 2009/72 о заједничким правилима за унутрашње тржиште електричне енергије
- Уредба 2010/838 којом се утврђују смернице које се односе на механизме надокнаде за оператора система међупрениоса и заједничког регулаторног приступа наплати прениоса;
- Уредба 2009/714 о условима за приступ мрежи за прекограничну размену електричне енергије
- Директива 2008/92 о Заједничкој процедури за побољшање транспарентности цена гаса и електричне енергије које се наплаћују индустријским крајњим корисницима
- Уредба 713/2009 којом се оснива Агенција за сарадњу енергетских регулатора
- Уредба 1227/2011 о интегритету и транспарентности велепродајног тржишта електричне енергије.

раздвојени у складу са моделом раздвајања власништва. Србија није у потпуности спровела функционално раздвајање оператора дистрибутивног система, укључујући и усвајање програма усклађености.

Правила за приступ мрежи транспонована су у национално законодавство кроз Закон о енергетици. Кодекс за мрежу за пренос и кодекс за мрежу за дистрибуцију су акти које је одобрила АЕРС и у складу су са Смерницама Европске мреже оператора преносног система за електричну енергију.

Србија је усвојила фид-ин тарифе за обновљиву енергију. Јавни добављач поступа у својству купца обновљиве енергије. Надокнада се врши кроз накнаду за обновљиве изворе енергије која се наплаћује крајњим потрошачима. Од краја 2014. године, ОПС такође поступа у својству органа за издавање гаранција порекла електричне енергије која је произведена из обновљивих извора.

Од 1. јануара 2014. године, више од 4.000 потрошача у распону средњег и високог напона (око 43% укупне потрошње) изгубило је аутоматско право на јавно снабдевање и имало је могућност да пронађе снабдевача на тржишту. Два потрошача у преносној мрежи и 300 потрошача у дистрибутивној мрежи (приближно 100 мегавата уписане снаге) променило је снабдевача.

Што се тиче улагања у нове капацитете, Министарство рударства и енергетике усвојило је нова правила за издавање лиценци у априлу 2013. године, као и Правилник којим се прописују услови и поступак за подношење захтева и издавање енергетских дозвола у јулу 2013. године. Србија је навела да су процедуре давања дозвола за рад и тендерског поступка које су дефинисане у Закону о енергетици у складу са правним тековинама: јавни тендер за нове капацитете је предвиђен у случајевима када су енергетске дозволе издате, а мере за енергетску ефикасност нису довољне да обезбеде сигурност снабдевања.

Уедба о енергетски заштићеном купцу ступила је на снагу 1. априла 2013. године. Угрожени потрошачи имају право на испоруку одређене количине електричне енергије и на сва друга права у складу са законом којим се уређује социјална помоћ.

Трећи пакет прописа о унутрашњем енергетском тржишту електричне енергије делимично је спроведен у Србији. Србија је навела да намерава да прилагоди своје примарно законодавство како би постигла сагласност са Трећим пакетом до 1. јануара 2015. (закон је усвојен на самом крају 2014. године).

Када је реч о **унутрашњем енергетском тржишту за гас**, тржиште у Србији је ограничено. Тренутно постоји једна улазна тачка (преко Мађарске) и једна излазна тачка (ка Босни и Херцеговини), иако су планиране два додатне. Обе пролазе кроз Бугарску. Једна је део пројекта Јужни ток који је најавила Русија у децембру 2014. године, а који је обустављен. Дужина мреже за пренос у Србији износи 2.391 км. Тренутно постоји 260.000 потрошача (од којих су 244.300 домаћинства).

Законодавство Србије које се бави гасом су Закон о енергетици из 2011. године, Закон о цевоводном транспорту гасовитих и течних угљоводоника и дистрибуцији гасовитих угљоводоника из 2009. године, те Закон о јавним предузећима из 2012. године. Као и у случају законодавства о електричној енергији, Србија је транспоновала само Други

пакет прописа о унутрашњем енергетском тржишту за гас, а није почела са транспонувањем Трећег пакета³.

Србија је одобрила лиценце низу предузећа која се баве природним гасом (2 оператора преносног система, оператор система за складиштење, 34 оператора дистрибутивног система, 24 снабдевача, 33 јавних снабдевача). Пренос, дистрибуција, складиштење и снабдевање јавности природним гасом су активности од општег значаја. Носилац лиценце за активности снабдевања (добављач) или за активности јавног снабдевања (јавни добављач) може да се бави испоруком природног гаса крајњим потрошачима.

Тренутно постоје два оператора преносног система: Србијагас (вертикално интегрисано преузеће у власништву државе, са лиценцом за пренос природног гаса (ОПС), дистрибуцију (ОДС) и снабдевање) и Југоросгас транспорт.

Право на избор снабдевача на тржишту биће одобрено свим купцима природног гаса, укључујући и домаћинствима, од 1. јануара 2015. године. Влада је одредила Србијагас као снабдевача који снабдева јавне снабдеваче природног гаса, на њихов захтев и по истим ценама. Законодавство у Србији такође дефинише рањиве купце и њихова права.

Србија је показала да намерава да усклади своје законодавство са Трећим пакетом до краја 2014. године (и нови оквирни Закон о енергетици усвојен је на самом крају године). Србија још увек није почела раздвајање предузећа Србијагас у складу са другим пакетом, а камоли трећим, а тренутно је одговорна за повреду својих обавеза из чланства у Енергетској заједници јер није спровела наведено раздвајање. Србија је још увек у процесу усвајања концепта овог раздвајања; Србија није у могућности да понуди временски оквир за постизање усклађености.

Србија је учесница у пројекту Јужни ток за изградњу новог система за снабдевање Централне и Југо-источне Европе руским гасом. Као и остале учеснице у пројекту Јужни ток, и Србија је потписала међувладин споразум са Русијом. Грађевински радови нису започети. У децембру 2014. године, руски председник Путин објавио је да је пројекат отказан. Најава отказивања је касније потврђена и од стране владе Русије и Газпрома. Међутим, међувладин споразум између Србије и Русије није поништен, као они за све друге учеснице у пројекту Јужни ток.

Што се тиче Уредбе 713/2009 (којом се оснива Агенција за сарадњу енергетских регулатора), Србија сматра да ово питање није од значаја пре приступања или пре спровођења Трећег енергетског пакета.

Када је реч о ценама енергије, Србија је изјавила да Републички завод за статистику спроводи Директиву 2008/92/ЕЗ о процедури Заједнице за унапређење транспарентности цена гаса и електричне енергије које се наплаћују индустријским крајњим корисницима, те да је Завод одговоран за прикупљање, састављање и објављивање двогодишњих цена које плаћају индустријски крајњи корисници

³ Обухвата следеће елементе правних тековина:

- Директива 2009/73/ЕЗ Европског парламента и Савета о општим правилима за унутрашње тржиште природног гаса;
- Уредба (ЕЗ) број 715/2009 Европског парламента и Савета о условима за приступ мрежама за транспорт природног гаса
- Одлука Комисије 2010/685/ЕУ о изменама Поглавља 3 Анекса I Уредбе (ЕЗ) број 715/2009 Европског парламента и Савета о условима за приступ мрежама за транспорт природног гаса.
- Уредба (ЕУ) 994/2010 о мерама за обезбеђивање сигурности снабдевања природним гасом

електричне енергије и гаса. Услуге се пружају крајњим корисницима домаћинствима по добровољној основи. За више информација, видети и Поглавље 18 (Статистика).

II.d. Сигурност снабдевања

Србија је изјавила да су Директива 2005/89/ЕЗ о мерама за обезбеђивање сигурности снабдевања електричном енергијом и инвестиција у инфраструктуру и Уредба 994/2010/ЕУ о мерама за обезбеђивање сигурности снабдевања природним гасом транспоноване у Закон о енергетици из 2011. године (и сродним секундарним законодавством). Министарство објављује годишњи извештај о сигурности снабдевања електричном енергијом и природним гасом. У сектору електричне енергије, кључну улогу играју привредно друштво за пренос електричне енергије (ЕМС) и за снабдевање електричном енергијом (ЕПС). Влада и Министарство су дефинисали Акциони план за превенцију који ће се примењивати у случају кризе.

Уредбе за спровођење садрже мере које ће се примењивати у случају поремећаја изазваних прекидима и другим непредвиђеним околностима које прете безбедном функционисању енергетског система, у случају непредвиђених и неопходних радова на одржавању или проширењу енергетских објеката, као и мере које ће се примењивати у случајевима општег мањка енергента и мере за уштеду енергије и рационалну потрошњу енергије у случају општег мањка електричне енергије.

Када је реч о **паметном мерењу** (Препорука Комисије 2012/148 од 9. марта 2012. године о припремама за увођење паметних система за мерење), законодавство Србије није усклађено са одредбама Препоруке Комисије.

II.e. Обновљива енергија

Србија сматра да је делимично транспоновала Директиву 2009/28/ЕУ од 23. априла 2009. године о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора у Закон о енергетици из 2011. године (и накнадним изменама), Закон о ефикасном коришћењу енергије, Закон о планирању и изградњи, као и у неколико подзаконских аката. Они укључују:

- Уредбу о условима и процедури за стицање статуса привилегованог произвођача електричне енергије,
- Уредбу у подстицајним мерама за привилеговане произвођаче електричне енергије,
- Правилник о уговорима о куповини електричне енергије и прелиминарним уговорима о куповини електричне енергије за укупан износ произведене електричне енергије,
- Правилник о изменама Уредбе о уговорима о куповини електричне енергије и прелиминарним уговорима о куповини електричне енергије за укупан износ произведене електричне енергије,
- Уредба о начину израчунавања и расподели средстава прикупљених за потребе подстицајних надокнада за привилеговане произвођаче електричне енергије,
- Уредба о посебном износу фид-ин тарифе за 2014. годину,
- Уредба о условима за издавање енергетских дозвола, садржај захтева и начин издавања, као и условима за одобравање енергетских објеката који не захтевају енергетску дозволу,
- Уредба о гаранцији порекла електричне енергије произведене из обновљивих извора енергије,
- Уредба о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла,

- Правилник о енергетској ефикасности зграда,
- Правилник о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда,
- Правилник о условима, програму и процедури полагања стручног испита у области просторног и урбанистичког планирања, израде техничке документације и грађења.

Министарство рударства и енергетике запошљава пет запослених (у одељењу за обновљиве изворе енергије), док Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре запошљава још двоје. У јулу 2013. године, Србија је усвојила национални Акциони план за обновљиву енергију. Њиме је утврђена схема подршке која привилегованим произвођачима даје за право да јавним добављачима продају целокупну количину електричне енергије произведене током подстицајног периода (по фид-ин тарифи), током подстицајног периода од 12 година.

Као Уговорна страна Енергетске заједнице, Србија је прихватила циљ да оствари 27% своје бруто финалне потрошње енергије из обновљивих извора до 2020. године, почевши од нивоа од 21,2% из 2009. године (као полазне године за прорачуне). Србија је такође прихватила циљ од 10% обновљивих извора енергије у транспорту за 2020. годину.

Управни поступци су транспоновани у национално законодавство кроз Закон о планирању и изградњи и Закон о енергетици (који предвиђа право на производњу електричне енергије и/или топлотне енергије и производњу биогорива).

Србија је објавила своју намеру да примени механизме флексибилне сарадње кроз заједнички пројекат са Италијом. Гаранција порекла је транспонована у национално законодавство кроз Закон о енергетици и Уредбу о гаранцији порекла електричне енергије произведене из обновљивих извора енергије. Други елементи који се тичу спровођења Директиве о обновљивим изворима енергије из 2009. године садржани су у правилима за приступ мрежи. Кодекс за мрежу за пренос и кодекс за мрежу за дистрибуцију су акти које је одобрила АЕРС.

Што се тиче биогорива и биотечности, Србија је обавестила да је транспоновала критеријуме одрживости кроз Закон о енергетици, као и кроз Уредбу о техничким и другим захтевима за течна горива нафтног порекла. Међутим, предвиђене су даље активности, укључујући и Уредбу о обавезном уделу биогорива у сектору транспорта и мере за постизање тог нивоа; Уредбу о подстицајним мерама за производњу биогорива; Уредбу о критеријумима одрживости за биогорива и Подзаконски акт за спровођење и стварање инфраструктуре која је неопходна за функционисање тржишта биогорива.

Србија сматра да је потребно уложити даље напоре како би се остварили циљеви у складу са планираним роковима и спровело прикупљање статистичких података о биогориву, јер је садашњи ниво горива из биогорива у транспорту нула.

II.f. Енергетска ефикасност

Србија је изјавила да је делимично транспоновала Директиву 2012/27/ЕУ о енергетској ефикасности у свој Закон о ефикасном коришћењу енергије из 2013. године (као и у Закон о енергетици из 2011. године). Надлежна институција је Одељење за енергетску ефикасност у оквиру Министарства енергетике.

Национални акциони план за енергетску ефикасност усвојен у октобру 2013. године, дефинише:

- Планиране националне циљеве за уштеду енергије у Републици Србији за наведени период;
- Мере и активности енергетске ефикасности, те стране одговорне за спровођење ових активности, рокови и процене очекиваних резултата сваке од мера намењене за остваривање задатих циљева;
- Финансијски, правни и други инструменти предвиђени за спровођење планираних мера и активности за ефикасно коришћење енергије;
- Процена постизања нивоа спровођења циљева који се тичу уштеде енергије из претходног Акционог плана.

Систем за управљање енергијом (ЕМС) је обавезан за компаније које се првенствено баве производњом (индустријска постројења) или трговином и услугама (ако троше више енергије од границе која ће бити одређена Решењем владе), као и за јавне објекте државних власти и општина са више од 20.000 становника. Одређене организације ЕМС-а морају именовати потребан број енергетских менаџера, припремити трогодишњи програм за енергетску ефикасност и годишњи план, те остварити уштеду енергије у складу са циљевима који су прописани од стране Владе.

Закон о ефикасном коришћењу енергије такође дефинише услове за обављање енергетске ревизије у погледу минималних потреба за енергетском ефикасношћу за нове и реконструисане објекте (за производњу, пренос/транспорт и дистрибуцију електричне енергије, топлотне енергије и гаса). Такође регулише обавезу увођења уређаја за мерење који пружају податке о тачном времену испоруке природног гаса/електричне енергије потрошачима, ако је то технички изводљиво и финансијски оправдано.

Србија је основала буџетски фонд за енергетску ефикасност, који обезбеђује подршку за примену техничких мера за постизање енергетске ефикасности у секторима производње, преноса, дистрибуције и потрошње енергије, за спровођење ЕМС за лица која законом нису означена за ЕМС, промовисање и имплементацију енергетских прегледа, комбиновану производњу електричне и топлотне енергије/обновљиве енергије за сопствене потребе, развој енергетских услуга, итд. Фонд се финансира из државног буџета, као и из донација и зајмова.

Према Националном акционом плану за енергетску ефикасност за 2013-2015, Србија намерава да оствари 3,5% уштеде у финалној потрошњи енергије (на основу бројчаних података из 2008. године) током ове три године. Ове уштеде су подељене између домаћинства (23%), јавног/комерцијалног сектора (17%), индустрије (28%) и транспорта (32%).

Као своје највеће изазове за постизање циљева до 2020. године у овој области, Србија је идентификовала циљеве за рехабилитацију централних владиних зграда, увођење схеме обавеза у погледу енергетске ефикасности и увођење паметног мерења.

Што се тиче Директиве 2010/31/ЕУ о енергетским својствима зграда, Србија сматра да је ово транспоновано у национално законодавство кроз Закон о ефикасном коришћењу енергије, Закон о планирању и изградњи из 2009. године, Правилник о енергетској ефикасности зграда, те кроз Правилник о условима, садржини и начину издавања сертификата о енергетским својствима зграда. Надлежни орган је Министарство

грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, али и Инжењерска комора Србије, те Одељење за енергетску ефикасност при Министарству рударства и енергетике.

Закон о планирању и изградњи из 2009. године уводи концепт енергетских својстава зграда и унапређивања енергетске ефикасности, те захтева да зграде буду пројектоване, изграђене, коришћене и одржаване у складу са захтеваним енергетским својствима. Правилник о енергетској ефикасности зграда из 2011. године прописује енергетска својства зграда и начин израчунавања топлотних перформанси зграда, као и енергетске захтеве за нове и постојеће зграде. Закон о ефикасном коришћењу енергије укључује редовне контроле котлова (и других комора за сагоревање) и система за климатизацију.

Србија је идентификовала изазове који јој предстоје у овој области као спровођење нових концепта, норми, стандарда и циљева у складу са Директивом о енергетским перформансама зграда; дефинисање нивоа оптималних трошкова и компаративне методологије за израчунавање нивоа оптималних трошкова за потребе унапређивања енергетских перформанси зграда; спровођење концепта пасивних зграда, као и успостављање независних тела која могу да врше ревизију, контролу и сертификацију енергетске ефикасности.

Србија је изјавила да је транспоновала Директиву 2010/30 од 19. маја 2010. године о означавању и информисању о потрошњи енергије стандардних производа и других енергетски значајних производа, у свој Закон о ефикасном коришћењу енергије из 2013. године и у повезано секундарно законодавство. Поред тога, Србија је кроз правилнике транспоновала делегиране уредбе ЕУ 1060/2010 од 28. септембра 2010. године, 1062/2010 од 28. септембра 2010. године, 874/2012 од 12. јула 2012. године, 626/2011 од 4. маја 2011. године, 1059/2010 од 28. септембра 2010. године и Директиву 2002/40/ЕЕЗ од 8. маја 2002. године. Одговорне институције за инспекцију су Министарство рударства и енергетике, али такође и Министарство трговине, туризма и телекомуникација. Изазови се првенствено тичу надзора над тржиштем (и непостојања акредитованих лабораторија).

Србија још увек није почела активности на транспозицији следећих:

- Уредбу (ЕЗ) број 1222/2009 Европског парламента и Савета од 25. новембра 2009. године о означавању гума у погледу ефикасности горива и других суштинских параметара,
- Одлука Савета од 18. децембра 2006. године о закључењу Споразума између Европске заједнице и Сједињених Америчких Држава о координацији програма енергетског означавања канцеларијске опреме,
- Уредба (ЕУ) број 174/2013 Европског парламента и Савета од 5. фебруара 2013. године о изменама Уредбе (ЕЗ) број 106/2008 о заједничком програму енергетског означавања канцеларијске опреме,
- Одлука 2003/168/ЕЗ, Одлука Комисије од 11. марта 2003. године о успостављању одбора Енергетска звезда Европске заједнице.

Србија је навела да ће ове текстове имплементирати пре приступања, а да ће правни основ за то бити садржан у предстојећим изменама Закона о ефикасном коришћењу енергије.

Када је реч о еко-дизајну (Директива 2009/125/ЕУ о успостављању оквира за утврђивање захтева за еко-дизајн за енергетски значајне производе), Србија сматра да су основа за његово преношење у национално право Закон о ефикасном коришћењу

енергије из 2013. године, као и Закон о техничким захтевима за производе и оцењивање усаглашености из 2009. године те Уредба о оцени усаглашености из 2009. године. Додатне одредбе о еколошком знаку садржане су у Закону о заштити животне средине. Међутим, Директива о еко-дизајну још увек није транспонована.

Србија је навела да су главни изазови за спровођење ове директиве постизање узајамног признавања СЕ знака, процена утицаја робе на јавну набавку у оквиру захтева за еко-дизајн, увођење надзора над тржиштем (и обука инспектора), тестирање производа (непостојање одговарајуће лабораторије). Србија је најавила да планира да транспонује Директиву о еко-дизајну до почетка 2015. године.

II.g. Међународни споразуми

Србија и Секретаријат Енергетске повеље потписали су Заједничку декларацију у априлу 2009. године. Србија тренутно има статус посматрача у организацији. Србија је изјавила да намерава да постане пуноправан члан Уговора о енергетској повељи до приступања.

II.h. Нуклеарна енергија

Закон Савезне Републике Југославије из 1995. године (закон којим се забрањује изградња нуклеарних електрана) још увек је на снази. Овим законом се забрањује изградња нуклеарних електрана, постројења за производњу нуклеарног горива и постројења за прераду искоришћеног нуклеарног горива за нуклеарне електране; исто предвиђа и Кривични законик Србије. Забрана се не односи на истраживање и научне активности. Иако Србија нема нуклеарне реакторе или објекте за нуклеарни горивни циклус, мирољубиве нуклеарне технике се користе у медицини, пољопривреди, индустрији, те у истраживању и науци (универзитети).

Регулаторно тело за нуклеарну сигурност у Србији основано је 2009. године одлуком о оснивању Агенције за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије (АЗЈНСС). Друга укључена министарства су Министарство просвете, науке и технолошког развоја (МПНТР), Министарство пољопривреде и заштите животне средине (МПЗЖС) и Министарство здравља.

АЗЈНСС тренутно има 25 запослених. Међутим, према Одлуци Владе из 2011. године, требало би да има 35 запослених. Ова одлука није спроведена услед недостатка средстава. Финансира се из државног буџета, преко Министарства пољопривреде и заштите животне средине. АЗЈНСС има петочлани Управни одбор. Постоје четири инспектора у области заштите од јонизујућег зрачења (у надлежности Министарства пољопривреде и заштите животне средине), али нема инспектора у области нуклеарне сигурности (укључујући и нуклеарне мере заштите), који су у надлежности Министарства образовања, науке и технолошког развоја.

Једини оператор нуклеарних објеката у Србији је Јавно предузеће Нуклеарни објекти Србије, основано у јуну 2009. године. Ово друштво контролише два истраживачка реактора (у Винчи), објекте за складиштење радиоактивног отпада и стари рудник уранијума.

III. Еуратом: Заједница, Споразум, Директива Савета 2009/71/Еуратом од 25. јуна 2009. године о нуклеарној сигурности нуклеарних објеката и приступању међународним конвенцијама

Србија је изјавила да су релевантне правне тековине у области нуклеарне сигурности и заштите од зрачења, међународни споразуми и приступање међународним конвенцијама⁴ делимично транспоновани у законе Србије у оквиру Закона о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности из 2009. године, Уредбе о утврђивању Програма нуклеарне сигурности и безбедности из 2014. године, те Уредбе о мерама безбедности нуклеарних објеката и нуклеарних материјала из 2014. године (као и у оквиру накнадних подзаконских аката и правилника, као што су Правилник о вршењу нуклеарних активности и Правилник о управљању радиоактивним отпадом).

Србија је такође изјавила да је ратификација Конвенција о нуклеарној сигурности (Одлука Комисије 1999/819/Еуратом од 16. новембра 1999. године о приступању Европске заједнице за атомску енергију овој Конвенцији) и Заједничке конвенције о сигурности управљања ислуженим горивом и сигурности управљања радиоактивним отпадом (Одлука Комисије 2005/10/Еуратом од 14. јуна 2005. године) предвиђена у будућности, иако Србија не може прецизно да потврди до када.

Закон о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности забрањује одређене активности, као што су:

- Спровођење активности за које се користе извори јонизујућег зрачења и нуклеарни материјали без одобрења АЗЈЗНСС;
- Истраживање и активности развоја, производње и употребе нуклеарног оружја;
- Употреба нуклеарног материјала за нуклеарна оружја или друге експлозивне направе;
- Увоз радиоактивног отпада и ислуженог нуклеарног горива страног порекла на територију Републике Србије.

Србија није закључила билатералне споразуме у области нуклеарне енергије. Међутим, Србија је наследила (углавном кроз сукцесију) учешће у бројним билатералним споразумима са другим земљама, првенствено у области мирољубиве употребе нуклеарне енергије и/или научно-техничке сарадње у тој области (САД, Руска Федерација, Румунија, Република Чешка, Словачка). У току су припреме Споразума о раној размени информација у случају ванредног радиолошког догађаја са Мађарском, Босном и Херцеговином и Хрватском.

Србија је потписница следећих конвенција, споразума и уговора:

- Конвенција о раном обавештавању о нуклеарном акциденту;
- Конвенција о помоћи у случају нуклеарног акцидента или ванредне радиолошке ситуације;

⁴ Обухвата следеће елементе правних тековина:

- Уговор о оснивању Европске заједнице за атомску енергију и Директива Савета 2009/71 о успостављању Заједничког оквира за нуклеарну сигурност нуклеарних објеката
- Конвенција о физичкој заштити нуклеарног материјала (Одлука Савета од 9. јуна 1980. године којом се Комисији одобрава закључење ове Конвенције);
- Конвенција о нуклеарној сигурности (Одлука Комисије 1999/819/Еуратом од 16. новембра 1999. године о приступању Европске заједнице за атомску енергију овој Конвенцији)
- Заједничка конвенција о сигурности управљања ислуженим горивом и сигурности управљања радиоактивним отпадом (Одлука Комисије 2005/10/Еуратом од 14. јуна 2005. године).

- Конвенција о физичкој заштити нуклеарног материјала;
- Бечка конвенција о грађанској одговорности за нуклеарну штету;
- Уговор о неширењу нуклеарног оружја;
- Споразум између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) и Међународне агенције за атомску енергију (МААЕ) о примени мера заштите у вези са Уговором о неширењу нуклеарног оружја.

Србија је започела процес ратификације Измене Конвенције о физичкој заштити нуклеарног материјала и почиње процес ратификације Додатног протокола уз Споразум о примени мера заштите у вези са Уговором о неширењу нуклеарног оружја.

Србија је навела да АЗЈНСС нема административне, техничке и финансијске капацитете потребне за активности усклађивања/спровођења правних тековина ЕУ. Поред тога, одређене одлуке АЗЈНСС мора претходно да одобри влада, уместо да се директно примењују. Такође, АЗЈНСС не поседује независне капацитете за инспекцијски преглед, с обзиром да су за неколико релевантних функција одговорна министарства.

Србија је навела да је делимично транспоновала Директиву 2009/71/Еуратом о успостављању заједничког оквира за нуклеарну сигурност нуклеарних објеката у законодавство Србије кроз Закон о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности и кроз три правилника.

Једини оператор нуклеарних објеката у Србији је Јавно предузеће Нуклеарни објекти Србије, основано у јуну 2009. године. Ово друштво контролише два истраживачка реактора, објекте за складиштење радиоактивног отпада (претходно под контролом Института за нуклеарне науке Винча), као и стари рудник уранијума (претходно под контролом Института за технологију нуклеарних и других минералних сировина). Институт за нуклеарне науке Винча основан је 1948. године, а два истраживачка реактора изграђена су 1958. године. Од децембра 2009. до децембра 2010. године, целокупна количина ислуженог нуклеарног горива из истраживачког реактора РА је препакована и отпремљена у Руску Федерацију. Реактор РА угашен је 1984. године, али план за стављање ван употребе сачињен је тек 2009. године. Реактор није лиценциран. Реактор РБ је функционалан, али није лиценциран.

Постоје три хангара за складиштење нуклеарног и радиоактивног отпада. Изграђени су 1968, 1984. и 2010. године. Сва три су намењена за низак и средњи ниво отпада. Најстарији хангар Х1 је затворен и није лиценциран, те мора да буде стављен ван употребе. Х2 је такође затворен и није лиценциран. Само једна трећина је у функцији (од септембра 2012. године). Међутим, Србија не располаже објектом за третирање отпада, иако постоји план да се постојећи објекат прилагоди овим потребама (у оквиру ИПА пројекта).

Рудник уранијума у Габровници - Кална (Источна Србија) функционисао је од 1963. до 1966. године. Руда је била лошег квалитета, садржала је веома мало уранијума, што је повећавало трошкове рударења и прераде. Рудник и постројење су затворени, али објекат мора да се повуче из употребе.

Када је реч о Директиви Савета 2009/71/Еуратом, АЗЈНСС је надлежни орган за издавање лиценци, доношење подзаконских аката и спровођење закона. АЗЈНСС је такође одговорна за контролу испуњености услова за издавање лиценци, дозвола и доношење одлука. Ово укључује припрему акционог плана за случај нужде, при чему носиоци лиценце морају да обезбеде да становништво које живи у околини нуклеарног

објекта буде адекватно информисано о активностима и току активности у хитним случајевима у нуклеарном објекту.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја одговорно је за активности инспекције. Међутим, у овом тренутку, не постоје инспектори за управљање нуклеарном сигурношћу и радиоактивним отпадом.

Ц.ј. Заштита од зрачења

Заштита од зрачења обухваћена је Поглављем III Уговора о оснивању Европске заједнице за атомску енергију (безбедност и здравље) и следећим текстовима правних тековина:

- Директива Савета 2013/59/Еуратом од 5. децембра 2013. године којом се утврђују основни безбедносни стандарди заштите здравља радника и јавности од опасности које настају услед јонизујућег зрачења;
- Уредба Савета 1493/93/Еуратом од 8. јуна 1993. године о пошиљкама радиоактивних супстанци између држава чланица;
- Одлука Савета 87/600/Еуратом од 14. децембра 1987. године о аранжману Заједнице за рану размену информација у случају ванредног радиолошког догађаја (систем ECURIE);
- Уредба Комисије (ЕЗ) број 1609/2000 од 24. јула 2000. године о утврђивању листе производа који су искључени из примене Уредбе Савета (ЕЕЗ) број 737/90 о условима уређења увоза пољопривредних производа пореклом из трећих земаља након акцидента у нуклеарној електрани у Чернобилу;
- Уредба Комисије (ЕЗ) број 1635/2006 од 6. новембра 2006. године о утврђивању детаљних правила за примену Уредбе Савета (ЕЕЗ) број 737/90 о условима уређења увоза пољопривредних производа пореклом из трећих земаља након акцидента у нуклеарној електрани у Чернобилу;
- Уредба Савета (ЕЗ) број 733/2008 од 15. јула 2008. године о условима уређења увоза пољопривредних производа пореклом из трећих земаља након акцидента у нуклеарној електрани у Чернобилу;
- Уредба Савета (ЕЗ) број 1048/2009 од 23. октобра 2009. године о условима уређења увоза пољопривредних производа пореклом из трећих земаља након акцидента у нуклеарној електрани у Чернобилу;
- Уредба Савета (Еуратом) бр. 3954/87 од 22. децембра 1987. године којом се утврђују максимални дозвољени нивои радиоактивне контаминације прехранбених производа и сточне хране после нуклеарног акцидента или у случају неког другог ванредног радиолошког догађаја;
- Уредба Савета (ЕЕЗ) број 2219/89 од 18. јула 1989. године којом се утврђују посебни услови за извоз прехранбених производа и сточне хране после нуклеарног акцидента или у случају неког другог ванредног радиолошког догађаја;
- Уредба Савета (Еуратом) 2218/89 од 18. јула 1989. године којом се утврђују максимални дозвољени нивои радиоактивне контаминације прехранбених производа и сточне хране после нуклеарног акцидента или у случају неког другог ванредног радиолошког догађаја;
- Уредба Комисије (Еуратом) бр. 944/89 од 12. априла 1989 којом се утврђују максимални дозвољени нивои радиоактивне контаминације секундарних прехранбених производа после нуклеарног акцидента или у случају неког другог ванредног радиолошког догађаја;
- Уредба Комисије (Еуратом) 770/90 од 29. марта 1990. године којом се утврђују максимални дозвољени нивои радиоактивне контаминације сточне хране после нуклеарног акцидента или у случају неког другог ванредног радиолошког догађаја;

- Директива 2013/51/Еуратом утврђује захтеве за заштиту здравља становништва од радиоактивних супстанци у води намењеној за исхрану људи;
- Препорука Комисије 2001/982/Еуратом о заштити јавности од излагања радону приликом снабдевања водом за пиће.

Србија је навела да су ови текстови транспоновани у Закон из 2009. године о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности и да се спроводе кроз 14 Правилника. Поред АЗЈЗНСС, укључени су и Министарство пољопривреде и заштите животне средине, Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

АЗЈЗНСС овлашћује правна лица за вршење активности заштите од зрачења (у својству овлашћене техничке организације). Тренутно постоји 15 овлашћених техничких организација за 7 активности заштите од зрачења. АЗЈЗНСС такође врши мониторинг радиоактивности, укључујући и систематско испитивање нивоа радиоактивности у нормалним околностима, у случају сумње на абнормалан догађај, и у случају ванредне радиолошке ситуације.

Што се тиче спровођења Директиве Савета 2013/59/Еуратом (Основни стандарди безбедности), концепт планираних, постојећих и ванредних ситуација излагања није уведен у национално законодавство, док терминологија у погледу ванредне ситуације излагања није у потпуности усаглашена. Дефиниција „ислуженог извора“ не постоји у српском законодавству, а алати за оптимизацију нису у потпуности усклађени са новим концептима Директиве (као што су ограничења у погледу доза за све изложене категорије, референтни нивои, границе доза за сочиво ока). Захтеви у погледу обуке запослених који су потенцијално изложени напуштеним изворима нису транспоновани у национално законодавство. Такође нису транспоновани:

- Праксе које укључују немедицинско излагање људи током снимања;
- Праксе које се тичу робе широке потрошње;
- Праксе које се тичу природно радиоактивних материјала.

Осим тога, изузећа и критеријуми пријема у погледу нових елемената Директиве не одговарају постојећим критеријумима у националном законодавству. Одредбе о спољним радницима су само делимично транспоноване, док заштита припадника јавности није транспонована у свим детаљима који су прописани Директивом. Опште одговорности држава чланица и надлежних органа и други захтеви за регулаторну контролу су делимично транспоновани. На крају, неке одредбе које се тичу напуштених извора нису потпуно транспоноване и није утврђен систем финансијског обезбеђења за покривање напуштених извора.

Србија сматра да је њено законодавство делимично усаглашено са Уредбом Савета 1493/93/Еуратом. Терминологија у српском законодавству није у потпуности усклађена, и процес испоруке обухвата више од два правна лица, форма декларације чини део неопходне документације за издавање јединствене дозволе, а форма декларације садржи мање информација него што је прописано Уредбом 1493/93/Еуратом.

Србија је потписница Конвенције о раном обавештавању о нуклеарном акциденту од 2002. године. Под окриљем ове Конвенције, подаци о амбијенталним дозама гама зрачења и подаци о радијационом мониторингу се из националних мрежа за надзор преносе у Европску платформу за размену радиолошких података (ЕУРДЕП) од јануара 2011. године. Србија је указала да намерава да затражи чланство у ECURIE

(Размена хитних радиолошких информација на нивоу Европске заједнице) већ као земља кандидат.

Када је реч о прописима који се тичу прехранбених производа из Чернобиља, Србија је изјавила да су дозвољени нивои радиоактивности у прехранбеним производима који се износе на тржиште у складу са критеријумима дозирања за становништво у националном законодавству. Не постоје друга ограничења за контаминацију у прехранбеним производима, сточној храни или увозним производима.

Србија је такође изјавила да је њено законодавство у складу са правним тековинама у погледу дозвољених нивоа радиоактивне контаминације прехранбених производа након нуклеарног акцидента (Уредбе Савета 3954/87, 944/89 и 770/90, али не и са Уредбама 2218/89 и 2219/89), кроз Правилник о границама садржаја радионуклида у води за пиће, животним намирницама, сточној храни, лековима, предметима опште употребе, грађевинском материјалу и другој роби која се ставља у промет.

Србија је изјавила да није транспоновала у своје законодавство све дозвољене границе из Директиве 2013/51/Еуратом којом се утврђују захтеви за заштиту здравља становништва од радиоактивних супстанци у води намењеној за исхрану људи.

Србија има програм за систематски мониторинг радиоактивности у животној средини. Овим програмом утврђене су локације и број мерења радона у унутрашњости просторија. Мерења радона у унутрашњости просторија врши је једном годишње у домаћинствима, школама и вртићима у седам градова. Постоји Правилник о границама излагања јонизујућем зрачењу и мерењима за процену нивоа изложености којим се утврђује интервентни ниво за радон на радним местима до 1000 Bq/m^3 , а интервентни ниво за хроничне изложености радону у кућама до 200 Bq/m^3 за ново изграђене зграде и 400 Bq/m^3 за постојеће зграде.

Србија је навела да је већ предвидела низ активности у циљу спровођења правних тековина о заштити од зрачења, укључујући транспоноване нових концепата и елемената који недостају из Директиве о основним стандардима безбедности у националном законодавству, усвајање Националног плана за деловање у случају радијационог удеса и Програма за радијациону сигурност и безбедност, те побољшање капацитета регулаторног тела и регулаторне инфраструктуре у овој области).

Ш.к. Управљање радиоактивним отпадом и ислуженим горивом

Најважнији правни документи који се односе на управљање радиоактивним отпадом и ислуженим горивом у Србији су следећи:

- Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности усвојен је 2009. године (и измењен 2012. године);
- Закон о забрани изградње нуклеарних електрана (из 1989. године);
- Правилник о вршењу нуклеарних активности (из 2011. године);
- Правилник о условима за добијање лиценце за вршење нуклеарних активности (из 2011. године);
- Правилник о управљању радиоактивним отпадом (из 2011. године);
- Правилник о процедури вођења евиденције о нуклеарним материјалима (из 2011. године).

Србија припрема национални програм о спровођењу правних тековина ЕУ са временским роковима за ревизију/измену и/или развој законодавства. Очекује се да програм буде усвојен 2014. године.

Србија је изјавила да не постоје дугорочне одредбе о управљању радиоактивним отпадом и ислуженим горивом у њеном националном законодавству. Иако не постоји национална политика о управљању радиоактивним отпадом и ислуженим горивом, сачињен је национални програм (иако његов садржај не одговара у потпуности Директиви 2011/70/Еуратом);

Планирана је измена Закона о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности тако да у потпуности транспонује Директиву Савета 2011/70/Еуратом од 19. јула 2011. године о успостављању оквира Заједнице за одговорно и безбедно управљање ислуженим горивом и радиоактивним отпадом, нарочито у погледу политике и програма за управљање радиоактивним отпадом и ислуженим горивом.

Што се тиче Директиве Савета 2006/117/Еуратом од 20. новембра 2006. године о надзору и контроли пошиљки радиоактивног отпада и ислуженог горива, не постоји правни основ за издавање правилника о пошиљкама радиоактивног отпада и ислуженог горива, и Директива није транспонована у законодавство Србије. Потребно је променити Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности. Међутим, АЗЈЗНСС издаје дозволе за увоз, извоз и транзит радиоактивних материјала, укључујући и радиоактивни отпад, док Дирекција за превоз опасних роба издаје дозволе за транспорт опасног терета класе 7, у складу са Законом о транспорту опасног терета.

Не постоји правни основ за спровођење Препоруке Комисије 2006/851/Еуратом од 24. октобра 2006. године о управљању финансијским средствима за стављање нуклеарних постројења, истрошеног горива и радиоактивног отпада ван употребе у националном законодавству. Закон о заштити од зрачења и нуклеарној сигурности мора да се измени.

III. Нуклеарне заштитне мере

Када је реч о нуклеарним мерама заштите (Споразум Еуратом - Поглавље 7), оне укључују следеће:

- Уредба Савета 302/2005/Еуратом Уредба Комисије (Еуратом) број 302/2005 од 8. фебруара 2005. године о примени механизма заштите Еуратом;
- 2006/40/Еуратом - Препорука Комисије од 15. децембра 2005. године о смерницама за примену Уредбе бр. 302/2005 о примени Еуратом заштитних мера нуклеарне сигурности;
- 2009/120/Еуратом - Препорука Комисије од 11. фебруара 2009. године о примени система вођења евиденције и контроле нуклеарних материјала од стране оператера нуклеарних објеката;
- 78/164/Еуратом - Споразум између Краљевине Белгије, Краљевине Данске, Савезне Републике Немачке, Ирске, Републике Италије, Великог Војводства Луксембург, Краљевине Холандије, Европске заједнице за атомску енергију и Међународне агенције за атомску енергију којим се спроводи члан III ст. 1. и 4. Уговора о неширењу нуклеарног оружја
- 1999/188/Еуратом - Протокол уз Споразум између Републике Аустрије, Краљевине Белгије, Краљевине Данске, Републике Финске, Савезне Републике Немачке, Републике Грчке, Ирске, Републике Италије, Великог Војводства Луксембурга,

Краљевине Холандије, Републике Португал, Краљевине Шпаније, Краљевине Шведске, Европске заједнице за атомску енергију и Међународне агенције за атомску енергију о спровођењу члана III ст. 1. и 4. Уговора о неширењу нуклеарног оружја.

Обавезе које проистичу из међународних нуклеарних мера заштите транспоноване су у законодавство Србије кроз Уговор о неширењу нуклеарног оружја (из 2001. године), Уредбу о ратификацији статута Међународне агенције за атомску енергију (из 2001. године), и Закон о ратификацији Споразума између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Међународне агенције за атомску енергију о примени мера заштите у вези са Уговором о неширењу нуклеарног оружја. Други елементи су садржани у Закону о заштити од зрачења и нуклеарној сигурности (и сродним правилницима).

Србија је такође у поступку припреме препоруке АЗЈЗНСС о примени система вођења евиденције и контроле нуклеарних материјала од стране оператера.

Србија је навела да су одредбе Уредбе Комисије 302/2005/Еуратом делимично транспоноване у правни систем Србије кроз Правилник о поступку вођења евиденције о нуклеарним материјалима (НМ). Неке од ових одредби се не могу пренети или нису примењиве, као што су оне које се односе на спровођење додатног протокола и оне које се односе на државе које имају нуклеарно оружје. Србија је изјавила да њен законодавни оквир захтева прилагођавање, нарочито у погледу ових дефиниција.

Такође је у току процес израде препоруке о примени система вођења евиденције и контроле нуклеарног материјала од стране корисника нуклеарних материјала.

Србија је навела да није припремила смернице за примену заштитних мера у складу са 2006/40/Еуратом, али да намерава да то заврши до датума приступања.

Када је реч о Додатном протоколу уз Споразум о примени мера заштите у вези са Уговором о неширењу нуклеарног оружја, исти је потписан у јулу 2009. године. Припреме за његово спровођење (под координацијом АЗЈЗНСС) су у току, као и његова ратификација (коју ће спроводити Министарство за просвету, науку и технолошки развој).

Србија је свесна своје обавезе да приступи 78/164/Евроатом и 199/188/Еуратом након приступања ЕУ.

II.m. Снабдевање горивом

Србија је објавила да не намерава да учествује у капиталу и Саветодавном одбору Агенције за набавке Европске заједнице за атомску енергију.

III. ПРОЦЕНА СТЕПЕНА УСКЛАЂЕНОСТИ И КАПАЦИТЕТА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ

Као чланица Енергетске заједнице, Србија је већ остварила разуман ниво усклађености са већим делом правних тековина из овог поглавља и већ их примењује, иако се то не односи на најскорије текстове. Србија делимично спроводи други пакет прописа о унутрашњем енергетском тржишту, али не и трећи пакет. Србија је у веома раној фази спровођења правних тековина које се тичу обавезних залиха нафте. Србија је достигла прилично висок ниво усклађености са текстовима о обновљивим изворима енергије и енергетској ефикасности, иако ће требати уложити додатне напоре како би се остварили задати циљеви у обе области. Усаглашеност Србије са нуклеарним правним тековинама је делимична.

С обзиром на то да је ниво усклађености већ постигнут, Србија не би требала да има потешкоћа у спровођењу већине додатних правних тековина. Србија је само изразила своју општу намеру да то уради, док у бројним случајевима недостаје распоред. Већи део основног законодавства у Србији захтева измене, нарочито Закон о енергетици из 2011. године. Иако су измене предвиђене за крај 2014. године, спровођење овог закона ће захтевати значајне додатне напоре.

Иако Србија не би требала да има већих проблема приликом спровођења ових законодавних прилагођавања, постојећи административни капацитет за спровођење правних тековина мора да се ојача, нарочито на страни регулаторног тела за енергетику (АЕРС) и нуклеарну сигурност (АЗЈЗНСС) како би се реализовали додатни задаци.

У септембру 2013. године, премијери Србије и Косова* потписали су споразум под називом „аранжман у погледу енергетике“, са циљем нормализације односа у сектору енергетике између Косова и Србије. По основу ових споразума, обе компаније за пренос потписале су Споразум између оператора преносног система (у септембру 2014. године). Овим споразумом завршен је дуготрајан спор настао у оквиру Енергетске заједнице. То је важан корак у отклањању сметњи у енергетском сектору Косова и тиме је окончан дуготрајан спор настао у оквиру Енергетске заједнице, када је утврђено да је Србија прекршила своје обавезе по основу чланства у Енергетској заједници. Други аспекти аранжмана садржаних у споразуму из септембра 2013. године су и даље предмет разматрања у оквиру дијалога између Београда и Приштине, и њихово праћење ће се наставити у оквиру Поглавља 35.

Србија није дала назнаке о областима за које би могла да захтева **додатну помоћ током преговора**. Међутим, ово је неопходно у смислу Директиве Савета 2009/119/ЕЗ о утврђивању обавезе држава чланица о одржавању минималних резерви сирове нафте и/или деривата нафте, области у којој је ниво усклађености Србије у припремној фази, нарочито у погледу благовременог прикупљања залиха нафте и обезбеђивања складишног капацитета за ове залихе.

Потребно је посветити посебну пажњу на обезбеђивање потпуног раздвајања учесника у гасном сектору, на реформу Директиве о дозволама за рад за угљоводонике, развој начина за спровођење правних тековина о енергетској ефикасности и развој програма који има за циљ да обезбеди усаглашавање са правним тековинама о нуклеарној сигурности. Упркос најави Русије да је пројекат Јужни ток отказан, пројекат није званично поништен. Ово би требало пажљиво да се прати у случају да се пројекат настави или поништи отказивање, како би се обезбедило да било који међувладин споразум буде у потпуној сагласности са правним тековинама.

Ш.а. Угљоводоници

Србија ће морати да измени Правилник о роковима, садржини и начину достављања података о куповини и продаји сирове нафте, нафтних деривата, биогорива и компримованог природног гаса како би се постигла потпуна усклађеност са Уредбом Савета бр. 2964/95 (о регистрацији увоза сирове нафте) и Одлуком Савета 1999/280/ЕЗ (о набавној и малопродајној цени сирове нафте). Што се тиче Директиве о дозволама за рад (Директива 94/22/ЕС и Директива 2013/30/ЕУ), Србији ће бити потребно додатно законодавство како би се законодавни оквир у потпуности ускладио са овим Директивама, нарочито у погледу услова за одобравање дозвола и коришћење дозвола

* Ова ознака не доводи у питање ставове о статусу и у складу је са Резолуцијом 1244 и Мишљењем Међународног суда правде о проглашењу независности Косова.

за тражење, истраживање и производњу угљоводоника. На ове реформе и на њихово адекватно спровођење потребно је обратити посебну пажњу, с обзиром на доминантан положај постојећих предузећа за нафту и гас.

Србија је у припремној фази у погледу усклађивања са Директивом Савета 2009/119/ЕЗ о утврђивању обавезе држава чланица о одржавању минималних резерви сирове нафте и/или деривата нафте. Иако је основни законодавни оквир успостављен и централни орган уведен, Србија треба да развија конкретне планове за имплементацију правних тековина, посебно у погледу услова за одржавање залиха нафте у висини 90 дана просечног дневног нето увоза или 61 дан просечне дневне потрошње, у зависности која од ових количина је већа. Србија је изјавила да намерава да поштује своје обавезе по основу чланства у Енергетској заједници како би досегла ове нивое до 2022. године. С обзиром на то да је тренутни ниво залиха занемарљив, ово ће захтевати значајне напоре, посебно имајући у виду да је тренутни складишни капацитет Србије такође значајно недовољан.

Влада тек треба да усвоји програм за спровођење правних тековина о залихама нафте, који би укључивао мере финансирања и рокове за изградњу капацитета за складиштење и прикупљање самих залиха. Поред тога, влада мора да усвоји програм мера које ће се примењивати у случају прекида снабдевања.

III.в. Унутрашње енергетско тржиште

Србија је постигла релативно висок ниво правне усклађености са већином правних тековина о унутрашњем енергетском тржишту у оквиру „другог пакета“ (са приметним изузецима у погледу раздвајања својих вертикално интегрисаних гасних компанија и Међувладиног споразума за гасовод Јужни ток), те је најавила своју намеру да изврши ревизију законодавства за потребе имплементације „трећег пакета“ првенствено кроз важну ревизију Закона о енергетици из 2011. године (и пратећих подзаконских аката), што би требало да буде завршено до краја 2014. године. Иако Србија не предвиђа значајне потешкоће у усклађивању и спровођењу овог закона, дошло је до кашњења и недостатка политичке воље за решавање питања гаса.

Када је реч о административном капацитету, регулаторни орган Србије располаже одговарајућим капацитетом (и независношћу) за спровођење другог пакета прописа о унутрашњем енергетском тржишту. Међутим, спровођење Трећег пакета захтева додатно особље, према проценама Србије додатних 20 запослених до 2017. године, као и надоградњу информационог система. Финансијско здравље енергетских објеката ће захтевати посебну пажњу. Поред тога, Трећи пакет намеће додатне надлежности за регулаторни орган. У складу са Директивом 2009/72/ЕЗ, регулаторни орган у Србији ће морати да има овлашћења за спровођење истраге и изрицање казне у случајевима непоштовања Директиве. Регулаторно тело такође мора да има овлашћења за вршење сертификације оператора преносних система. АЕРС тренутно нема никаква овлашћења. Србија је изјавила да намерава да одобри таква овлашћења у измени Закона о енергетици.

Како би спровела унутрашње тржиште **електричне енергије**, након усклађивања законодавства са трећим пакетом, Србија ће морати да настави са даљим отварањем тржишта, као и да гарантује конкурентне мере заштите како би се осигурало да потрошачи који желе да промене снабдевача могу то и да ураде. Поред тога, потребно је обезбедити права за нове учеснике на тржишту да снабдевају ове купце. Иако је потребно обратити пажњу на ова питања, Србија не би требала да има потешкоћа у

испуњавању својих обавеза по основу унутрашњег енергетског тржишта за електричну енергију, а већ је створила и неопходне учеснике на тржишту и структуре.

Иако је Србија већ формално раздвојила предузећа за електричну енергију, ОПС (ЕМС) и актуелну вертикално интегрисану компанију ЕПС у засебне целине, оба предузећа су 100 % у власништву државе и оба су у надлежности Министарства рударства и енергетике. То не би било у потпуности у складу са захтевима за раздвајање из Директиве 2009/72/ЕЗ и Србија ће морати да обезбеди одговарајуће заштитне мере за ефективну примену раздвајања управљања оба ентитета. Србија такође није у потпуности спровела функционално раздвајање оператора дистрибутивног система, укључујући и усвајање програма усклађености.

Како би спровела унутрашње тржиште за гас, Србија ће такође морати да прилагоди своје законодавство одредбама Трећег енергетског пакета, у ком смислу је показала своју намеру да то учини до краја 2014. године. Биће потребно да се спроведу сличне конкурентне мере заштите, посебно у погледу права на избор снабдевача.

Србија није почела са раздвајањем Србијагаса, предузеће које је тренутно носилац лиценце за пренос, дистрибуцију и снабдевање. Кашњења су у супротности са обавезама Србије према другом пакету пре него што је Србија почела да спроводи трећи пакет, као и са обавезама Србије према Енергетској заједници (како је утврђено против Србије у поступку за утврђивање повреде уговора). Србија је још увек у процесу припреме концепта овог раздвајања, иако у овом тренутку предложени модел правног раздвајања није у потпуности усклађен са трећим пакетом. Србија није у могућности да понуди временски оквир за постизање усклађености.

Процес раздвајања Србијагаса захтеваће пажљиви надзор како би се обезбедило да испуњава критеријуме из правних тековина и загарантовало да тренутни оператери не блокирају примену унутрашњег тржишта (у смислу нових тржишних учесника или нарушавања конкуренције).

Као и остале учеснице у пројекту Јужни ток, и Србија је потписала међувладин споразум са Русијом. Комисија је указала Србији на то да ови споразуми садрже низ одредби које нису у складу са правним тековинама ЕУ и Енергетске заједнице.

- a. Право на коришћење свих капацитета гасовода и подземног складишта има Газпром.
Према другом енергетском пакету, расподела капацитета и управљање загушењима треба да буду недискриминаторна и транспарентна, док истовремено треба да буду омогућена права на трговину.
- b. Компаније ће имати искључиву надлежност да утврде накнаде које ће се примењивати на транспорт гаса путем гасовода, као и на убризгавање, складиштење и повлачење природног гаса из/у складишни објекат.
Други енергетски пакет јасно прецизира да увођење тарифа или методологија представља одговорност националних регулаторних тела, а не компанија.
- c. Могућност повећања капацитета гасовода зависи од могућег повећања обима снабдевања гасом из Руске Федерације.
У оквиру другог енергетског пакета, оператор преносног система је дужан да задовољи „разумну тражњу за транспортом гаса“. Идентификација „разумне тражње“ није ограничена на постојеће носиоце капацитета или учеснике, већ мора да остане отворена за све учеснике на тржишту.

Комисија је већ упозорила Србију на елементе неспојивости између правних тековина и међувладиног споразума закљученог са Русијом, те је ЕУ дала јаку препоруку да активности на пројекту Јужни ток буду обустављене док се међувладин споразум не усагласи са правним тековинама ЕУ (и енергетске заједнице), с обзиром да постоји ризик да добијена инфраструктура не буде у складу са обавезама Србије по основу унутрашњег енергетског тржишта.

Упркос најави Русије да је пројекат отказан, међувладин споразум закључен између Србије и Русије није поништен. Ово би требало пажљиво да се прати: у случају да се пројекат настави или поништи отказивање, сваки међувладин споразум морао би да буде у потпуној сагласности са правним тековинама, а радови на пројекту не би смели да почну док међувладин споразум не буде у складу са одредбама унутрашњег енергетског тржишта за гас. Уколико се странке договоре да наставе пројекат Јужни ток, питање усаглашености међувладиног уговора ће бити покренуто током преговора о приступању.

Остали елементи унутрашњег тржишта, као што су сарадња са Агенцијом за сарадњу енергетских регулатора, имају ограничени значај до приступања. Србија не би требала да има проблема у њиховом спровођењу.

Ш.с. Сигурност снабдевања

Србија је већ постигла висок степен усклађености у овој области. Србија тренутно спроводи Директиву 2005/89/ЕЗ о мерама за обезбеђивање сигурности снабдевања електричном енергијом и инвестиција у инфраструктуру, као и Уредбу 994/2010/ЕУ о мерама за обезбеђивање сигурности снабдевања природним гасом, те је дефинисала Акциони план превенције који ће се примењивати у случају кризе.

Када је реч о паметном мерењу (Препорука Комисије 2012/148 од 9. марта 2012. године о припремама за увођење паметних система за мерење), законодавство Србије није усклађено са одредбама Препоруке Комисије. Благовремено поштовање одредби из Препоруке 2012/148/ЕЗ би обезбедило да систем за паметно мерење који се уводи буде технички и комерцијално интероперабилан, да гарантује сигурности и безбедност података и омогућава стварање нових енергетских служби.

Ш.д. Обновљива енергија

Србија још увек није испунила своје обавезе као уговорна страна Енергетске заједнице да транспонује Директиву 2009/28/ЕУ о промоцији коришћења енергије из обновљивих извора, с обзиром на то да је велики број нацрта закона који имају за циљ потпуну транспозицију Директиве тренутно у законодавном поступку. Према методологији из Директиве, национални циљ Србије за удео енергије из обновљивих извора у бруто финалној потрошњи енергије 2020. године износи 27%. Србија је већ усвојила Национални акциони план за обновљиву енергију како би испунила овај циљ.

Остваривање циља од 27% захтеваће ефикаснију схему подршке како би се привукле инвестиције потребне за повећање производног капацитета Србије. Иако су усвојене правне мере за стварање оквира за привлачење инвестиција у сектор (као што су фид-ин тарифе), и даље недостају други елементи како би се такви пројекти могли финансирати у пракси (као што је доступност одговарајућих уговора о куповини електричне енергије). Сходно томе, додат је незнатан капацитет за производњу енергије из обновљивих извора и Србија заостаје у односу на путању одређену како би

се остварио циљ од 27%. Србија ће морати да обезбеди примену ових мера у пракси како би привукла неопходне инвестиције.

Када је реч о биогориву и биотечностима, иако је Србија већ транспоновала критеријуме одрживости, потребно је да усвоји Уредбу о обавезном уделу биогорива у сектору транспорта и мере за постизање тог нивоа. С обзиром да је тренутни ниво горива у транспорту из биогорива нула, Србија ће морати да уложи додатне напоре да оствари обавезан циљ од 10%.

Ш.е. Енергетска ефикасност

Србија још увек није постигла потпуну усаглашеност са правним тековинама ЕУ које се односе на енергетску ефикасност. Србија нарочито мора да транспонује текстове о Енергетској звезди и Уредбу о обележавању гума из 2009. године. Изјавила је да намерава да усклади своје законодавство са овим текстовима до приступања, те да не би требала да има већих потешкоћа у том погледу.

Основ за већи део усклађености Србије представљају Закон о енергетици из 2011. године и Закон о ефикасном коришћењу енергије из 2013. године. Србија је створила неопходне структуре у циљу усклађивања са правним тековинама о енергетској ефикасности (као што су услови у којима су системи за управљање енергијом обавезни, правила за комбиновану производњу топлотне и електричне енергије). Србија је такође основала фонд за енергетску ефикасност и усвојила је свој национални акциони план за енергетску ефикасност (2013-2015).

Закон о планирању и изградњи из 2009. године, повезани правилници, као и Закон о ефикасном коришћењу енергије из 2013. године, представљају основу за усклађивање са Директивом о енергетским својствима зграда из 2010. године. Ови закони се примењују, утврђују се стандарди за нову градњу, али и за инспекцијски преглед и одржавање система за грејање и хлађење. Србија ће можда морати да уложи додатне напоре у спровођење свих елемената ове Директиве, нарочито у погледу успостављања независних тела која могу да врше ревизију, контролу и сертификацију енергетске ефикасности.

Закон о техничким захтевима за производе и оцењивање усаглашености из 2009. године и Уредба о оцени усаглашености из 2009. године, као и Закон о ефикасном коришћењу енергије из 2013. године представљају основу за усклађивање са Директивом о еко-дизајну из 2009. године. Србија још увек није почела да спроводи ову Директиву.

Спровођење правних тековина о енергетској ефикасности треба пажљиво надгледати. Србија има реалистичну процену изазова који јој предстоје у спровођењу овог значајног дела правних тековина. Биће потребно дефинисати нове циљеве за енергетску ефикасност до 2020. године и радити на увођењу мера за постизање овог циља. Рехабилитација постојећих зграда представља посебну потешкоћу, укључујући и дефинисање нивоа оптималних трошкова. Србија такође мора да развије капацитете за вршење ревизија, контрола и сертификацију енергетске ефикасности. Потребно је развити додатни капацитет инспектората, као и надзор над тржиштем за потребе Директиве о еко-дизајну. Србија ће такође морати да оснује одговарајући лабораторију.

Ш.ф. Међународни споразуми

Србија тренутно има статус посматрача у процесу енергетске повеље. Србија ће морати да потпише и ратификује Уговор о енергетској повељи и повезане протоколе и измене, те је изјавила своју намеру да то уради. Процењује се да би процес приступања Уговору о енергетској повељи могао да се приведе крају до приступања.

Ш.г. Нуклеарна енергија

Изградња нуклеарних електрана, постројења за производњу нуклеарног горива и постројења за прераду исслуженог нуклеарног горива за нуклеарне електране забрањена је у Србији. У одсуству сваке производње или употребе нуклеарне енергије, већи део овог одељка има ограничен значај.

Србија има регулаторно тело за нуклеарну сигурност (АЗЈЗНСС). Потребно је повећати његов капацитет у погледу људских ресурса и финансија. Поред тога, Србија треба да ангажује инспекторе за нуклеарну сигурност (тренутно не постоји ниједан).

Ш.х. Еуратом: Заједница, Споразум, Директива Савета 2009/71/Еуратом од 25. јуна 2009. године о нуклеарној сигурности нуклеарних објеката и приступању међународним конвенцијама

Србија је већ постигла одређени ниво транспоновања релевантних правних тековина кроз Закон о заштити од зрачења и нуклеарној сигурности из 2009. године, Уредбу о утврђивању Програма нуклеарне сигурности и безбедности из 2014. године, те Уредбу о мерама безбедности нуклеарних објеката и нуклеарних материјала из 2014. године (као и у оквиру накнадних подзаконских аката и правилника, као што су Правилник о вршењу нуклеарних активности и Правилник о управљању радиоактивним отпадом). Поред тога, Србија је већ потписница неколико кључних конвенција, уговора и споразума. Потписала је Измену Конвенције о физичкој заштити нуклеарног материјала и Додатни протокол уз Споразум о примени мера заштите у вези са Уговором о неширењу нуклеарног оружја, и тренутно је у процесу ратификације оба акта.

Србија треба да приступи Конвенцији о нуклеарној сигурности и Заједничкој конвенцији о сигурности управљања исслуженим горивом и сигурности управљања радиоактивним отпадом. Састанци за преиспитивање између уговорних страна по овим конвенцијама чине јединствену прилику за изградњу искуства у областима којима се баве, за усвајање добрих пракси и стицање знања из искустава других земаља потписница.

Капацитет регулатора нуклеарне сигурности (АЗЈЗНСС) треба да се ојача како би се обезбедили потребни административни, технички и финансијски капацитети за спровођење правних тековина Еуратома. Њену независност треба ојачати тако што ће јој се дати овлашћење за вршење независних инспекција и надлежност да директно предлаже уредбе у областима из своје надлежности. Поред тога, потребно је именовати инспекторе за нуклеарну сигурност/ радиоактивни отпад. Када је реч о правним тековинама Еуратома, треба напоменути да су обавезе из Директиве Савета бр. 2009/71/Еуратом од 25. јуна 2009. године појачане значајним изменама које проистичу из Директиве Савета 2014/87/Еуратом од 8. јула 2014. године.

Србија би требала да реши питање локација којима управља Јавно предузеће Нуклеарни објекти Србије. Потребно је обратити пажњу како би се обезбедило да све

локације у Србији, укључујући и оне које више нису у функцији, добију одговарајуће лиценце и да се услови за издавање таквих лиценци поштују. У овом тренутку, нуклеарне локације у Србији нису лиценциране. Ово је посебно незгодна ситуација која треба да се реши, с обзиром на то да национално право (на снази још од 2009. године) предвиђа обавезно лиценцирање. Исти случај постоји и код хангара за нуклеарни/радиоактивни отпад. Оне локације које више нису у функцији треба да се повуку из употребе.

Ш.і. Заштита од зрачења

Србија је постигла висок ниво усклађености са овим блоком правних тековина кроз свој Закон о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности из 2009. године. Спровођење се врши кроз 14 Правилника. Елементи правних тековина о заштити од зрачења су већ у потпуности усклађени, као што су они елементи који прописују дозвољене нивое радиоактивне контаминације прехранбених производа и сточне хране после нуклеарног акцидента.

Међутим, неки од ових текстова ће се морати усагласити како би се добила потпуна усклађеност. На пример, за потребе спровођења Директиве Савета 2013/59/Еуратом, концепти планираних, постојећих и ванредних ситуација излагања нису уведени у национално законодавство, а терминологија у погледу излагања услед ванредног догађаја није у потпуности усаглашена. Дефиниција „ислуженог извора“ не постоји у српском законодавству, а алати за оптимизацију нису у потпуности усклађени са новим концептима Директиве (као што су ограничења у погледу доза за све изложене категорије, референтни нивои, границе доза за сочиво ока). Захтеви у погледу обуке запослених који су потенцијално изложени напуштеним изворима нису транспоновани у национално законодавство. Опште одговорности држава чланица и надлежних органа и други захтеви за регулаторну контролу су делимично транспоновани. На крају, неке одредбе које се тичу напуштених извора нису потпуно транспоноване и није утврђен систем финансијског обезбеђења за покривање напуштених извора.

Скорији текстови, као што је Директива 2013/51/Еуратом из 2013. године којом се утврђују захтеви за заштиту здравља становништва од радиоактивних супстанци у води намењеној за исхрану људи, нису у потпуности транспоновани.

Србија већ размењује податке о надзору зрачења у оквиру Европске платформе за размену радиолошких података, а најавила је и да ће затражити чланство у ECURIE. Србија је такође усвојила програм за систематски мониторинг радиоактивности у животној средини.

Србија је навела да је обухватање ових недостатака предвиђено законодавством о заштити од зрачења (укључујући и транспонување у национално законодавство нових концепата и елемената који недостају из Директиве о основним стандардима безбедности, усвајање Националног плана за деловање у случају радијационог удеса и Програма за радијациону сигурност и безбедност, те побољшање капацитета регулаторног тела и регулаторне инфраструктуре у овој области), иако тренутно не може да наведе распоред ових активности. С обзиром на стечено искуство, Србија не би требала да има проблема у том смислу.

Ш.ј. Управљање радиоактивним отпадом и ислуженим горивом

Србија тренутно нема свеобухватне одредбе о управљању ислуженим горивом и радиоактивним отпадом у свом националном законодавству. Закон о заштити од

јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности мораће бити промењен тако да транспонује Директиву Савета 2011/70/Еуратом о успостављању Заједничког оквира за одговорно и безбедно управљање ислуженим горивом и радиоактивним отпадом, Директиву Савета 2006/117/Еуратом о надзору и контроли пошилики радиоактивног отпада и ислуженог горива, и Препоруку Комисије 2006/851/Еуратом о управљању финансијским ресурсима за повлачење нуклеарних објеката, ислуженог горива и радиоактивног отпада из употребе.

Србија није у позицији да наведе када би се то могло десити.

Независност регулатора није потпуна и то утиче на свакодневни рад АЗЈЗНСС и на регулаторни надзор над објектима за управљање нуклеарним материјалом и отпадом. Такође постоји и мањак регулаторног особља, а на данашњи дан не постоји ниједан инспектор за радиоактивни отпад и ислужено гориво.

Иако је нови Закон о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности на снази од 2009. године, два истраживачка реактора РА и РБ и складишни објекти у Винчи нису лиценцирани. Рударење уранијума (укључујући и једини затворени рудник) није регулисано. Не постоји национални инвентар за радиоактивни отпад у земљи, с обзиром да носиоци лиценци воде евиденцију о радиоактивном отпаду који производе и/или са којим управљају.

Упркос чињеници да Србија нема нуклеарну енергију, Србија производи радиоактивни отпад којим се мора дугорочно безбедно управљати. Србија је свесна потребе за преношењем законодавства ЕУ у овој области и припрема национални програм за управљање ислуженим горивом и радиоактивним отпадом. Србија ће такође морати да ојача свој регулаторни оквир како би се обезбедило да располаже довољним капацитетом за спровођење у овој области правних тековина.

III.k. Нуклеарне заштитне мере

Законодавство Србије је већ у великој мери усклађено (у мери у којој је то могуће) са правним тековинама кроз Уговор о неширењу нуклеарног оружја (из 2010. године), Уредбу о ратификацији статута Међународне агенције за атомску енергију (из 2001. године), и Закон о ратификацији Споразума између Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и Међународне агенције за атомску енергију о примени мера заштите у вези са Уговором о неширењу нуклеарног оружја. Други елементи су садржани у Закону о заштити од јонизујућих зрачења и нуклеарној сигурности (и сродним правилницима).

Србија намерава да транспонује, у мери у којој је то примењиво, даље елементе Уредбе Комисије 302/2005 (о мерама заштите Еуратома) кроз измене свог законодавства, нарочито у погледу бројних дефиниција. Такође је у току процес израде препоруке о примени система вођења евиденције и контроле нуклеарног материјала од стране НВ корисника. Србија је свесна и прихвата своје обавезе да приступи 78/164/Евроатом и 199/188/Еуратом након приступања ЕУ. Србија не би требала да има већих проблема у постизању потпуне усклађености и спровођењу правних тековина у овој области.

III.l. Снабдевање горивом

Србија је изјавила да не намерава да учествује у капиталу и Саветодавном одбору Агенције за набавке Европске заједнице за атомску енергију.

IV. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

С обзиром на горе наведено, а посебно налаза изнетих у Делу III, сматра се да Србија није довољно припремљена за преговоре о овом поглављу. Стога, Комисија у овој фази не препоручује отварање приступних преговора са Србијом о Поглављу 15 - Енергетика.

Имајући у виду тренутно стање, препоручује се да се преговори у оквиру овог поглавља отворе онда када се испуне следећа мерила:

- Србија представља Акциони план који има за циљ усаглашавање са правним тековинама о минималним залихама сирове нафте и/или нафтних деривата. Овај акциони план треба да садржи временски оквир за усклађивање законодавства, за успостављање мера које треба предузети у случају нужде, за развијање капацитета за складиштење, као и за постепено повећање нивоа залиха до минималног нивоа који је наведен у правним тековинама.
- Србија усваја правно обавезујући план, укључујући и распоред, за потпуно раздвајање у сектору гаса у циљу спровођења правних тековина о унутрашњем енергетском тржишту. Ово би требало да обухвати раздвајање вертикално интегрисаног јавног предузећа према једном од модела предвиђених Директивом за гас из 2009. године.